

מצוה ד - קדוש החדש ועבור השנה (עשה)

מקור המצוה

- "הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְכֶם רֵאשִׁי הַחֹדֶשׁ הַשָּׁנָה" (בא, שמות יב, ב).
- "וְשִׁמְרַתְּ אֶת הַחֻקָּה הַזֹּאת לְמוֹעֲדָה מִיָּמִים יָמִימָה" (שם יג, ו).
- "שְׁמֹר אֶת הַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְעָשִׂיתָ פֶּסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ" (ראה, דברים טז, א)

מטעמי המצוה ותאורה

א. חודשי השנה הם חודשי הלבנה, שנאמר (פנחס, במדבר כח, יד): 'זאת עלת החדש בחדשו לחדשי השנה', כלומר 'חדש בחדשו', וזה מתאים רק ללבנה שאורה מתחדש לאחר שנעלם. אבל השנים אנתנו מחשבים על פי החמה, כי הצטוונו לעשות את מועדי ישראל במועדם ובעונות שנקבעו בתורה. אכן הציווי על מועד חג הפסח הוא (ראה, דברים טז, א): "שְׁמֹר אֶת הַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְעָשִׂיתָ פֶּסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ כִּי בַחֹדֶשׁ הַזֶּה הוֹצֵאתָ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם לַיְלָה". ועל חג הסוכות נאמר (ויקהל, שמות לד, כב): "וְחַג הָאֶסֶף תִּקְוֹת הַשָּׁנָה" (עפ"י הרמב"ם קידוש החודש א, א).

ב. הזמן הנדרש ללבנה להקיף את כדור הארץ בהיקף שלם הוא 29 ימים ו-12 שעות ו-793 (תשצ"ג) חלקים, מתוך 1080 חלקים לשעה. משום כך, כמחצית החודשים הם של 29 ימים, וכמחציתם של 30 ימים ונקראים חודשים מעוברים. לכן שנים עשר חודשי לבנה מסתכמים בכ-354 ימים (ועוד כ-9 שעות).

לעומת זאת, כדור הארץ מסיים סיבוב שלם סביב השמש במהלך 365 ימים (ועוד 6 שעות). נמצא שבכל שנה, חסר לשנת הלבנה כ-11 יום ביחס לשנת החמה (עפ"י הרמב"ם קידוש החודש ו, ד). לכן, תוספת של חודש אחד לשנת הלבנה כל שנתיים/שלוש, מאפשר התאמת שנת הלבנה לעונות השנה הבנויות על שנת החמה. תוספת זו של חודש לשנת הלבנה היא הנקראת **עיבור השנה** (מגילה ה; הרמב"ם שם א, ב / ד, א). בפועל מעברים 7 שנים מתוך כל 19 שנות לבנה, וכך שומרים על קביעת חג הפסח בחודש האביב כציווי התורה.

כאשר אנחנו מכפילים 11 יום ב-19 אנחנו מקבלים 209 ימים שחסרים בשנת הלבנה ביחס לשנת החמה, במחזור של 19 שנים. זהו המחזור שנבחר לעיבור השנים, היות והמספר 209 ימים מייצג כ-7 חודשים של 30 יום (אדר ב' לעולם מלא). משום כך מְעַבְּרִים 7 שנים במהלך כל מחזור בן 19 שנים, וחוזר חלילה.

ג. לכתחילה, "אין מחשבין וקובעין חודשים ומעברין שנים אלא בארץ ישראל" (הרמב"ם, שם א, ח). במאה הרביעית למנינם, הרומאים ביקשו, בהשפעת הנצרות, לחסל את היהדות. הם אסרו על היהודים לקבוע את הלוח העברי על פי הראיה. קהילות ישראל השונות בעולם, לא יכלו איפוא

לקבוע את המועדים בזמן אחיד לכל עם ישראל. הלל נשיאה, דור שביעי לרבנו הקדוש, החליט (בשנת 359 למניינם) לפרסם את כללי הקביעה של הלוח העברי, כך שיהיה אחיד לכל עם ישראל.

ד. הלל נשיאה ובית דינו תיקנו, שמעתה לא ייקבע ראש החודש על פי מופעי הירח, אלא לפי חשבונות מסודרים וקבועים מראש. גם עיבור השנים הוכנס לסדר קבוע ומחזורי. הלל קידש את כל החודשים ועיבר את כל השנים העתידיים לבוא, עד שיבוא אליהו, ועל זה אנו סומכים היום. הלוח מבוסס על סודות העיבור אותם קיבלו חכמינו איש מפי איש עד משה רבנו.

מהלכות המצוה ומנהגיה

א. אין קובעים ראש חודש על פי הראיה או מְעַבְרִים את השנה, אלא על פי סנהדרין שבארץ ישראל. ועתה בעוונותינו, שאין לנו סנהדרין וחכמים המוסמכים לקדש את החודש, אנו סומכים על החשבון שהתקבל מאז הלל נשיאה (הרמב"ם, קידוש החודש ה, ב-ה).

ב. חכמינו ע"ה דרשו מהפסוק "וְשִׁמְרֶתָ אֶת הַחֻקָּה הַזֹּאת לְמוֹעֲדָהּ" (בא, שמות יג, ט), "שאין מְעַבְרִין את השנים אלא בפרק הסמוך למועד" (מכילתא דרשב"י שם), והכוונה היא לחודש אדר הסמוך לניסן. וחקירת עדי ראייה קדמה לקידוש החודש ולעיבור.

ג. יהודי אשכנז נהגו לברך על הלבנה שלושה ימים אחרי המולד, ועדות המזרח מקפידים להמתין עד שיחלפו שבעה ימים. יהודי צפ"א נהגו לברך אחרי ג' ימים בבחינת "זריזים מקדימין", ובפרט בימות החורף (שדי חמד מערכת מ כלל קד אות ב - שמש ומגן ח"א, או"ח כג - ילקוט יוסף סימן תכו, סעיף כו). ויש מהם שנהגו בקיץ להדר לברך כדעת מרן בשו"ע במוצאי שבת ואחרי שבעה ימים (דברי שלום ואמת א - 94, ב - 85).

טל. 0524-767-363

אתר: מכון טולידאנו